

WERKWIJZE BASISCURSUS

ONLINE BASISCURSUS TEKENEN MET PASTEL

door: Anne-Baukje

Realisme IN PORTRET

www.realisme-inportret.nl

INTRODUCTIE

Leuk dat je een **online cursus** gaat volgen! Ik ben Anne-Baukje en met veel plezier heb ik de online cursussen voor je gemaakt. Van kleins af aan ben ik bezig met realistisch tekenen. Ik heb veel geoefend en uitprobeerde en ben uiteindelijk bij een techniek uitgekomen die heel goed werkt voor het realistisch tekenen met pastel. Ik zal je uitleggen hoe deze online cursus eruitziet en wat ik daarmee voor jou kan betekenen!

Tijdens de eerste les leg ik uit welk materiaal we gaan gebruiken, welke benodigdheden er zijn, welk papier je het beste kan kiezen en welke pastelpotloden er worden gebruikt. In sommige cursussen werken we ook met pastelkrijt of met PanPastel.

Vervolgens laat ik je zien hoe je een schets opzet in de juiste verhoudingen. Dit doen we door middel van de raster-techniek. Iets waar je na deze cursus ook veel profijt van gaat hebben.

Iedere les bevat een video met een nieuwe opdracht en begeleidende tekst. In de video's zie je hoe ik de tekening maak van begin tot eind en vertel ik je daarbij precies wat ik aan het doen ben en waarom en waar je op kunt letten. Deze video's zijn niet versneld en zijn daarom heel goed te volgen. Je kan de video altijd tussendoor op pauze zetten.

De voorbeeldfoto's kun je **downloaden** via een knop onder de video. Dit zijn zorgvuldig uitgekozen, haarscherpe foto's waar je bij het natekenen ervan veel van gaat leren.

Heb je een les afgerond? Dan kun je deze zelf afronden door op de knop onder de video te klikken: **les afronden**. Dit is niet noodzakelijk maar is misschien handig voor je eigen overzicht. Zo weet je hoe ver je bent met iedere cursus. Je kunt de lessen daarna altijd nog opnieuw bekijken, zo vaak als je wilt.

Het is voornamelijk *zelfstudie* maar heb je een vraag dan kun je bij de les een *vraag* insturen. Deze knop vind je bij iedere video.

Onder iedere video staan de kleuren pastelpotloden vermeld die ik heb gebruikt. Dit is voor iedereen die graag dezelfde kleuren wil gebruiken. Het is heel leerzaam om verder zelf in te schatten waar en wanneer je deze kleuren kunt gebruiken, maar ook om zelf kleuren te kiezen die je denkt te zien in de foto. Mocht je willen weten wanneer ik welk potlood gebruik, dan kan je ook de **ondertiteling** aanzetten. Daardoor verschijnen de gebruikte potloodkleuren, tijdens de video, onderin het scherm. De ondertiteling zet je aan door in de balk van de video op cc te klikken en dan op Nederlands (cc).

Ben je op zoek naar het juiste materiaal? Bij de meeste cursussen heb ik een **materialenpakket** samengesteld, deze is te vinden in mijn webshop. Het materialenpakket bevat de meest hoofdzakelijke benodigdheden. Je kunt er ook voor kiezen om alleen de gebruikte kleuren pastelpotloden aan te schaffen. Heb je andere merken in huis? Geen probleem! Om de cursus te kunnen doen heb je niet noodzakelijk precies dezelfde kleuren nodig. Je kunt pastel heel goed mengen en je kan zelf je kleuren bepalen tijdens de cursus.

Als je de cursus hebt afgerond en je zit nog met vragen, dan kan je mij mailen op dit mailadres: **info@realisme-inportret.nl**

Wil je graag meer leren over het tekenen met pastelpotloden en pastelkrijt? In het **Online Atelier lidmaatschap** vind je veel verschillende onderwerpen, ook geschikt voor beginners!

Wil je graag **huisdieren, wilde dieren, landschappen of mensenportretten** leren tekenen? Bekijk dan het huidige cursusaanbod of wordt lid van de nieuwsbrief om op de hoogte te blijven. Want er zullen nog vele cursussen volgen!

LES 1. PASTELKRIJT

Pastelkrijt heb je in *Olie* en *Soft pastel*. Oliepastel is heel erg vet en kun je vergelijken met wasco, dit is ook heel moeilijk uit te smeren. Softpastel is krijtachtig en kun je juist heel goed uitvegen. We werken in deze cursus alleen met **soft-pastel**.

In deze cursus ga je bij beide tekeningen in een andere volgorde werken: of eerst de achtergrond of eerst het onderwerp. Op deze manier kom je erachter wat voor jou het beste werkt.

Het pastelkrijt gebruik ik voornamelijk voor **achtergronden**. Het is namelijk lastiger om over krijt heen te tekenen met pastelpotloden. Ik gebruik krijt daarom nooit als basislaag voor mijn portret. Krijt is vaak wel intenser van kleur en het **dekt beter** dan pastelpotloden. Je kunt daarom altijd met krijt over een laag pastelpotlood heen tekenen. Wil je bijvoorbeeld het witte in je tekening extra wit maken? Dan is een krijtje heel geschikt. Het is natuurlijk lastig om het gedetailleerde werk, zoals haartjes, met krijt te tekenen. Daar gebruik ik de *pastelpotloden* voor.

Er zijn *verschillende merken* pastelkrijt en ze hebben allemaal hun eigen kenmerken en voordelen.

Faber Castell softpastelset van 72 mini krijtjes

Dit is een goedkope maar erg volledige set. Een hele mooie beginnersset. Alle handige kleuren zitten erin. De kleurafgifte is goed en ze zijn goed te gebruiken in verschillende lagen. Het zijn wat hardere krijtjes en hoekig waardoor je er vrij gedetailleerd mee kunt tekenen. Het nadeel is dat het kleine krijtjes zijn en de krijtjes zijn niet los na te bestellen.

Koh I Noor Toison d'Or extra softpastel

Een heel zacht krijtje waarmee je makkelijk grote oppervlaktes mee inkleurt. Deze zachte krijtjes vegen heel fijn uit en dekken beter dan harder krijt. Ze hebben 48 mooie kleuren.

Unison

Het beste krijt in mijn ogen, handgemaakt met veel pigment en zacht maar ook genoeg stevigheid om details mee te tekenen en vegen heel fijn uit en dekken heel goed. Ze hebben meer dan 300 verschillende kleuren.

Rembrandt softpastel 220 kleuren

Als je een stapje hoger wilt in kwaliteit dan kies je voor Rembrandt pastelkrijt. Dit is wat zachter krijt maar ook met scherpe kantjes waardoor je vrij gedetailleerd kunt werken. Ze geven net wat meer kleur af waardoor ze met sommige kleuren wat beter dekken dan de Faber Castell krijtjes.

PanPastel

Een goed alternatief voor pastelkrijt is **PanPastel**. PanPastel werkt schoner, stoft minder en je kan er met pastelpotloden overheen tekenen. In deze online cursus werk ik alleen met pastelkrijt en pastelpotloden. Wil je meer leren over PanPastel? Dan heb ik daar een aparte cursus voor gemaakt, dat is de cursus "Papegaai tekenen met PanPastel en pastelpotloden".

TIP

Gebruik bij het tekenen met pastelkrijt tussendoor een nat doekje om je vingers aan af te vegen en een droog doekje om af te drogen, zo hoef je niet steeds tussendoor je handen te wassen.

LES 2. PASTELPOTLODEN

Pastelpotloden is het pastelkrijt in potloodvorm. Je kunt hier veel **gedetailleerder** mee werken dan pastelkrijt. De pastelpotloden zijn *scherp te slijpen* en je kunt vele lagen over elkaar heen tekenen. Je kunt zelfs met lichte kleuren over donker heen tekenen. Ook is het makkelijk uit te vegen wat ideaal is voor mooie zachte overgangen.

Ook hierin heb je *verschillende merken* pastelpotloden. Door de jaren heen heb ik een aantal favoriete merken verzameld.

Faber Castell Pitt pastelpotloden 60 kleuren

Het is een wat harder potlood waardoor je minder snel afgebroken punten hebt. Ook zijn de punten scherp te slijpen, dus ideaal om details mee te tekenen. Deze potloden gebruik ik voor het hele fijne werk zoals haartjes. Faber Castell vul ik graag aan met Stabilo CarbOthello, omdat ze wat grijze kleuren missen.

Stabilo Carbothello pastelpotloden 60 kleuren

Ze hebben mooie heldere kleuren en ten opzichte van Faber Castell Pitt meer grijze en blauwe kleuren. Deze potlo-

den tekenen zachter dan die van Faber Castell Pitt en toch zijn ze ook scherp te slijpen.

Koh I Noor Gioconda 48 kleuren

Een ideale startersset, het zijn de goedkoopste pastelpotloden en toch van goede kwaliteit. Het is ook een hele mooie aanvulling op je andere sets pastelpotloden want ze hebben weer andere unieke kleuren. Ze zitten qua hardheid tussen Faber Castell Pitt en Stabilo CarbOthello in.

Caran d'Ache 84 kleuren

Hiervan gebruik ik de huidskleuren en de witte en zwarte pastelpotloden. Het is een heel zacht pastelpotlood, hierdoor komt er meer kleur vanaf. De witte is dus het witst van alle pastelpotloden. De huidskleuren vind je bij geen enkel ander merk. Deze gebruik ik ook in dierenvachten. Doordat het een zacht potlood is moet je heel voorzichtig slijpen en absoluut niet je potlood laten vallen.

Er zijn in totaal **8 merken pastelpotloden** met ieder hun mooie eigenschappen en verschillende kleuren. [Je leest er hier een blog over!](#)

TIP

Zet de potloden die je voor je tekening gebruikt apart in een potje op je bureau.

In totaal zijn er 492 verschillende kleuren pastelpotloden van verschillende merken, waarvan het grootste gedeelte verschillende kleuren zijn. Wil je je assortiment aan kleuren uitbreiden, dan kan je er een merk bij kopen!

LES 3. KLEURENSCHEMA'S

Als je een of meerdere sets pastelpotloden hebt aangeschaft dan is het handig om een **kleurenschema** te maken. Op deze manier krijg je **overzicht** welke kleuren je hebt en hoe ze uitpakken op papier. Dit is toch altijd anders dan de uitgeprinte kleurenschema's dus ik raad ook aan deze zelf te maken.

Onder de video kun je de **bestanden downloaden** van

Bestel je lege kleurenkaarten via de webshop of print ze zelf.

TIP

Lamineer de kleurenkaart of doe ze in een doorzichtig hoesje zodat ze mooi blijven.

de lege kleurenschema's zodat je ze zelf kunt invullen. De kleuren staan niet op volgorde van de doos, maar op volgorde van potloodnummer.

Ik heb de kleurenschema's uitgeprint op lichtgrijs Pastelmat. Op gewoon printerpapier pakt het pastel niet goed en vallen de kleuren anders uit. Ik raad dus aan om de kleurenschema's ook op Pastelmat uit te printen.

LES 4. PAPIER

Ik heb jarenlang op Canson Mi-Teintes getekend en ben sinds een aantal jaar overgestapt naar Pastelmat. In deze cursus werken we ook op Pastelmat. Daarnaast zal ik je nog meer papiersoorten laten zien die leuk zijn om te proberen.

Op **Pastelmat** van Clairefontaine gaat het tekenen makkelijker. Dit papier heeft een hele lichte structuur die je niet door je tekening heen ziet. Door deze structuur neemt het papier het pastel heel goed op. Je kleuren komen hierdoor mooier uit en je kan vele lagen kwijt. Je kan makkelijker met licht over donker heen tekenen. En je hoeft geen fixatief te gebruiken. Doordat de eerste laag zo goed in het papier trekt blend deze laag wat lastig. Door meer lagen pastel te gebruiken, veegt het makkelijker uit. Op dit papier kun je ook werken met kleurpotloden.

Canson Mi-Teintes heeft een gladde kant en een kant met een honinggraat structuur. Deze structuur blijf je een beetje door je tekening heen zien en het tekent lastig. Daarom raad ik aan om de gladde kant te gebruiken. Op dit papier kun je een stuk minder lagen kwijt. Ik koos altijd voor een papierkleur die ook in het onderwerp voor kwam, dat scheelt lagen tekenen. Je kan wel makkelijker uitvegen op dit papier.

Canson heeft ook een **Touch** versie. Deze versie heeft een schuurpapier-achtige structuur waardoor het pastel goed pakt. Het nadeel is dat als je fijne en scherpe lijntjes wilt tekenen deze dan bobbelig worden door de structuur. Daarom vind ik dit papier meer geschikt voor pastelkrijt dan voor potloden.

TIP

Bij iedere papiersoort past een andere techniek of stijl. Zoek je papiersoort daarom bij je gekozen foto. Wil je gedetailleerd werken, kies dan voor Pastelmat. Wil je een zachte uitstraling, kies dan voor Velour.

Uart is papier wat lijkt op Pastelmat en verkrijgbaar in 8 verschillende gradaties: van gladde structuur tot grovere structuur. Op de achterkant staat dit aangegeven, 800 is de gladste versie. Het papier lijkt een beetje op schuurpapier en de pastelkleuren komen hier geweldig op naar voren. Het voordeel van dit papier is dat je er makkelijker op kan uitvegen dan op Pastelmat en je kan er veel lagen op kwijt. Dit papier wordt ook gebruikt in combinatie met kleurpotloden.

Sennelier pastelcard lijkt een zanderige structuur te hebben en voelt daardoor groffer dan Pastelmat. Je kan er wel veel lagen pastel op kwijt en ze hebben hele mooie kleuren in het assortiment.

Velours van Hahnemuhle is heel zacht door de kleine haartjes op het papier. Dit tekent heel anders dan voorgaande papiersoorten. Je zult hier lastig met pastelpotloden op kunnen werken. Je kan er wel heel mooi met zacht krijt op tekenen. Het krijt van Unison wordt hierbij aangeraden. Je tekeningen krijgen een mooie zachte uitstraling wat heel erg geschikt is voor vacht.

Suède karton is een stuk dikker en lijkt op velour maar heeft wat kortere haartjes. Daardoor kun je er iets makkelijker op blenden. Ook hierop krijgen je tekeningen een mooie zachte uitstraling.

Ik raad je aan eens verschillende papiersoorten te proberen om te kijken welke jij fijn vindt! Je kan ze allemaal uitproberen met **dit proefpakket!**

De nieuwste papiersoort die lijkt op Clairefontaine Pastelmat is **Canson mi-Teintes Velvet**. Wil je graag weten hoe dat tekent? In het Online Atelier lidmaatschap vind je verschillende cursusvideo's hierover.

LES 5. PUNTENSLIJPEN

Slijpen doe ik continu. Als je realistisch wilt tekenen draait je tekening ook om details en dat lukt met scherp geslepen potloden. Pastel is niet geschikt om te slijpen omdat het **zacht en krijtachtig** materiaal is. Je puntenslijper wordt daardoor **snel bot**. Veel mensen kiezen ervoor om de punten met een mesje te slijpen maar ik ben zelf meer van de puntenslijpers. Ik heb een **tafelpuntenslijper** en dubbele metalen puntenslijpers. De tafelpuntenslijper gebruik ik als de punten helemaal afgebroken of heel kort zijn. De gewone puntenslijpers gebruik ik als de punt alleen wat moet bijlijpen. Op deze manier kun je het langst met je puntenslijpers.

Ben je benieuwd naar de tafelpuntenslijpers? [Lees hier de blog!](#)

Pastelpotloden maken uiteindelijk alle puntenslijpers bot; maak daarom regelmatig de tafelpuntenslijper schoon, haal een afgebroken punt voorzichtig uit het mesje, draai niet door op het moment dat het draaien moeizaam gaat, [slijp je mes weer scherper door een Koh I Noor Progresso potlood erin te slijpen](#). Na verloop van tijd is het mes bot en heb je een nieuwe puntenslijper nodig.

TIP

Zorg voor een klein voorraadjie puntenslijpers of vervangbare mesjes zodat je altijd kan wisselen.

LES 6. DOEZELAARS, COLOURSHAPERS EN GUMMEN

Andere benodigdheden bij het tekenen met pastel zijn een doezelaar, colourshaper en gummen. Deze zijn allemaal te koop op mijn website.

Een doezelaar kun je eventueel gebruiken om het pastel op kleine oppervlaktes in het papier te vegen of delen in je tekening wat zachter te maken. Het is beter om dit te doen met je vingers, want je zult merken dat een doezelaar veel van het pastel opneemt, waardoor de kleur op je papier lichter wordt. Dit kan natuurlijk ook de bedoeling zijn. Als je met je vingers uitveegt dan gebeurt dit minder. Een doezelaar kun je schoonmaken met het **schuurplankje** of een stukje schuurpapier. Het schuurplankje wordt ook gebruikt om de punt van je potlood bij te scherpen.

Een colourshaper is vergelijkbaar met een doezelaar. Je gebruikt deze namelijk ook om sommige delen een beetje uit te vegen in je tekening. Met een colourshaper verplaats je voorzichtig het pastel waardoor je overgangen net wat mooier kan maken of sommige stukken wat waziger kan doen lijken. Een colourshaper neemt in tegenstelling tot een doezelaar geen pastel op.

Een applicator van PanPastel is ook fijn om mee te doezelen.

Een stofvrije gum van Faber Castell kun je gebruiken als je een hardnekkig stukje moet uitgummen, deze gumt namelijk beter dan de kneedgum. Let wel op dat de structuur van je papier aangetast kan worden door het harde gummen en je waarschijnlijk daarna minder lagen pastel erop kwijt kan.

Een kneedgum. kun je kneden waardoor je preciezer kan gummen. Ook laat deze gum geen resten of strepen achter. Je kunt de gum ook gebruiken door te deppen, daarmee maak je de kleur wat lichter. Gummen zul je niet zoveel doen als je met pastel werkt, omdat het niet zo goed is voor je papier. Een kneedgum is dan het beste om te gebruiken omdat deze gum zacht is en je papier niet beschadigd.

Koop een kneedgum van Faber Castell of Cretacolor, want deze drogen niet uit en laten geen vlekken achter.

De elektrische gum wordt vooral gebruikt om een klein stukje in je tekening pastelvrij te maken. Het voordeel van deze gum is dat je hiermee even het papier raakt en hij heeft een stipje gegumd. Je hoeft dus geen gumbeweging te maken en je kan op deze manier makkelijk een stipje weggummen. Bijvoorbeeld als je vergeten bent het lichtvlekje in een oog vrij te houden.

Daarnaast kun je gebruik maken van een **Tombow Mono Zero gum** (gumpen) dit is een soort pen met een gumvulling en ligt fijn in de hand. Je kan de gum wat scherper maken door het bovenste stukje eraf te knippen. Met deze gum kun je preciezer gummen, maar net als andere gummen moet je wel wat vaker over hetzelfde stukje heen. Pastel laat zich niet makkelijk gummen.

Je kan ook kiezen voor **een gumpotlood** deze gumt ook preciezer. Ik slijp mijn gumpotlood in het grote gat van een dubbele metalen puntenslijper.

Ik vind het prettig om de tekening af te bakken met **tape**. Dit is tape wat goed blijft zitten maar wat je ook zo lostrekt van je papier als je tekening af is. Je kunt het tape ook gebruiken om je tekening vast te zetten aan je tekentafel.

TIP

Heb je ergens teveel pastel op zitten of wil je een foutje wat lichter maken? Dan kan je dit eraf deppen met een kneedgum.

LES 7. SCHETS MAKEN DOOR OVERTREKKEN

Wil je snel een schets opzetten? Dan is het overtrekken een veelgebruikte methode. Ik zelf trek nooit over, omdat je daar bijna niks van leert. Het is een kwestie van de lijnen volgen en dan heb je je schets op papier staan. Het wordt vooral gebruikt bij muurschilderingen of om je handgemaakte schets over te trekken op papier. Wil je niet te lang bezig zijn met je schets dan is deze methode **het snelst**.

We kennen allemaal wel het carbonpapier met zwarte of blauwe inkt. Deze lijnen zul je door je tekening heen blijven zien. Daarom is het verstandig om **grafiet overtrekpapier** te gebruiken. Je schets komt dan in grafiet op je papier en

dat is nog te gummen. Wil je een schets maken op donker papier? Dan is een **wit overtrekpapier** handig.

- Je legt je overtrekpapier met de goede kant naar beneden op je tekenvel.
- Daarop leg je de foto die je wilt overtrekken. Zorg ervoor dat het niet gaat verschuiven.
- Teken met je potloden over de grote lijnen, dus de omtrek, de ogen, de neus. Alle onderdelen die handig zijn voor je schets. Losse haren laat ik weg in de schets.
- Check of je lijnen goed doordrukken door af en toe te spieken.

TIP

Je kan gebruik maken van de lijntekeningen die bij de video staan van het lieveheersbeestje en vlinder. Print deze uit en trek het over met een overtrekpapiertje. Dat is de snelste manier om te kunnen beginnen met pastel! De lijntekening kan je alleen uitprinten op A4, dus het kan zijn dat je tekening daarom iets kleiner wordt dan in de cursus. Dit is verder niet erg voor het eindresultaat.

LES 8. SCHETSEN MET RASTER

Een raster zijn hokjes die je op je tekenpapier en foto teken. Zo kan je per hokje de tekening bekijken in plaats van de tekening als één geheel te bekijken. Ik gebruik deze techniek als ondersteuning bij het opzetten van de schets met de juiste verhoudingen.

Bij het rasteren leer je beter kijken, bij het overtrekken veel minder. Daarom maak ik liever gebruik van een raster. Je leert daarmee ook beter tekenen.

In deze cursus kun je op twee manieren rasteren: door middel van een transparant raster en een uitgeprinte foto of door middel van GIMP met de foto op je computer.

Transparant raster

[Een transparant raster](#) kan je op je foto leggen en dat scheelt je één keer hokjes tekenen. De transparante rasters zijn verkrijgbaar in 1, 2 en 3 cm op A4 en A3 formaat. Print de foto uit en leg het transparante raster erop.

Vervolgens heb ik dezelfde hoeveelheid hokjes op mijn tekenpapier nodig. Je kan ervoor kiezen om een groter tekenpapier te gebruiken dan het raster, het gaat erom dat je ongeveer hetzelfde aantal hokjes hebt op je foto als op je tekenpapier. Hoe doe je dit?

Stap 1: Meet de korte kant van je papier en deel dit door het aantal hokjes van je foto en schrijf dit op.

Stel de korte kant van je papier is 24 cm, dan deel je dit getal door 10 hokjes = 2,4 cm.

Stap 2: De hokjes moeten vierkant worden, dus dan maak je de hokjes op je tekenpapier 2,4 x 2,4 cm. Je kan ook kijken of je de hokjes 2,5 x 2,5 kan maken en of je dan nog redelijk uit komt met de foto.

Tekening lieveheersbeestje

Voor het lieveheersbeestje maken we gebruik van het volgende papier, raster en aantal hokjes:

Papier: Clairefontaine Pastelmat lichtgroen 24x32 cm

Afmeting van tekening lieveheersbeestje: 20x20 cm

Raster: 2x2 cm

Aantal hokjes: 10x10

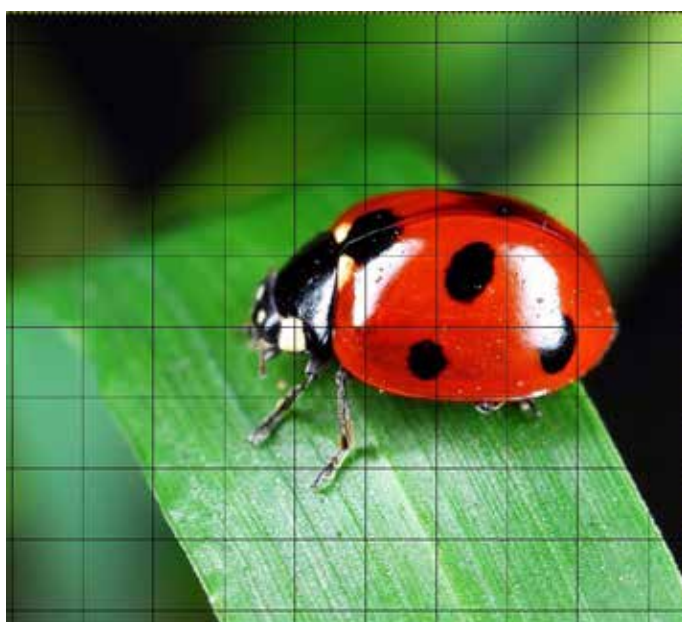

TIP

Leg een raster met 1 cm hokjes over je andere raster heen als je een bepaald deel in je foto nog wat preciezer wilt bekijken.

TIP

Zet de lijnen van het raster met een lichte kleur pastelpotlood op je papier, maak de lijnen zo dat je weinig druk zet op je potlood. Op deze manier krijg je de lijnen net te zien, en dan zijn ze eventueel nog uit te gummen.

LES 9. KLEUREN KIEZEN

De goede kleur kiezen kan lastig zijn. Wat ik vaak zie is dat mijn deelnemers heel precies gelijk de goede kleur willen vinden. Probeer dat een beetje los te laten. Maak het jezelf makkelijker door te bedenken dat exact dezelfde kleur niet hoeft. Je probeert zo dicht mogelijk bij de kleur te komen. Er zijn een aantal hulpmiddelen bij het kiezen van de juiste kleur:

- **Kleurenschema's**, je hebt overzicht welke kleuren je hebt, je hebt ze allemaal een keer in de handen gehad doordat je de schema's gemaakt hebt en je ziet direct hoe een kleur eruitziet op papier. Dat is toch altijd anders dan de kleur op het potlood.
- **Kladpapiertje**, houd een kladpapiertje naast je tekening om je kleur uit te proberen.
- Houd de punt van het potlood bij de foto en **vergelijk**. Heel simpel, maar heel effectief!

- Knip met een **perforator** twee gaatjes in een wit papier en houd het ene gaatje op de foto en de ander op je tekening. Doordat je wit tegen de kleur aanhoudt zie je eerder welke kleur het is. Ook baken je op deze manier de rest af.
- Durf te **mengen**. Denk je de kleur te hebben gevonden en gebruik je deze in je tekening en vervolgens zie je dat het toch niet helemaal de kleur is? Durf een andere kleur erbij te gebruiken. Pastel mengt heel erg goed en op Pastelmat kun je veel lagen kwijt. Heb daarom vertrouwen dat het goed komt. Als je dit durft zul je dat kladblaadje ook niet meer nodig hebben!

TIP

Probeer het precies uitzoeken van de kleuren een beetje los te laten. Het gaat bij een realistische tekening vooral om de kleurverschillen. Dat betekent dat je kijkt naar hoe licht en donker een kleur is. Meer hierover leer je bij het Online Atelier lidmaatschap.

LES 10. ACHTERGROND MET PASTELKRIJT

We pakken de **schets van het lieveheersbeestje** erbij. En de krijtjes. In de voorbeeldfoto probeer ik de basiskleuren te herkennen, dus de kleuren die je hoofdzakelijk ziet. Deze kleuren pak ik er als eerste bij. Het is niet erg als de kleur iets donkerder uit valt.

Met pastel werk je namelijk **van donker naar licht**. Dat geldt voor achtergronden met krijt, maar dat geldt ook voor dieren met pastelpotloden. Van donker naar licht werkt het fijnst. Je krijgt het mooi **dekkend** en de lichte kleuren pakken nog heel mooi op het donkere. Beter dan andersom.

Kleur in grote vlakken de achtergrond in. Je kunt dat doen door het krijtje rechtop te houden en cirkeltjes te maken. Of je legt het krijtje plat neer, dit gaat sneller maar is minder precies.

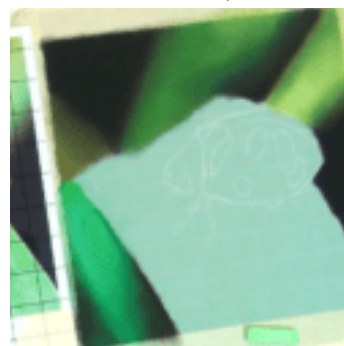
Vervolgens ga je het **uitvegen** met je vingers. Al het krijt wat op je tekening ligt, veeg je in de tekening. Merk je dat het lastig veegt? Dan ben je te zuinig geweest met het krijt. Je mag dan nog een laag krijt erop doen en opnieuw uitvegen.

Nu alles gevuld en dekkend is kun je de achtergrond wat meer gaan **uitwerken**. Maak de overgangen mooier, breng wat meer licht aan, maak sommige delen wat donkerder.

In het begin is het even wennen hoe het pastelkrijt makkelijk overvloeit in elkaar. Dat kan zorgen voor een beetje vlekken. Dat voorkom je door tussendoor je handen schoon te maken.

TIP

Gebruik voor iedere kleur een andere vinger.

LES 11. LIEVEHEERSBEESTJE MET PASTELPOTLODEN

MATERIAAL

Clairefontaine Pastelmat: Lichtgroen, afmeting 24x32 cm, afmeting tekening: 20x20 cm, raster: 2x2 cm, aantal hokjes: 10x10
Faber Castell Pitt (FC), Stabilo CarbOthello (St), Caran d'Ache (CD), Derwent (D)

We gaan beginnen met het lieveheersbeestje! De foto heb ik uitgeprint op fotopapier en ik gebruik het plastic raster.

Kom er tijdens deze les ook achter welk van deze vier merken pastelpotlood je het fijnst vindt werken.

De gebruikte potloodkleuren verschijnen tijdens de video, onderin het scherm, als je de ondertiteling aanzet. De ondertiteling zet je aan door in de balk van de video op cc te klikken en dan op Nederlands (cc).

Veel plezier!

TIP

Voor het inkleuren en de wazige delen in de tekening kan je prima gebruik maken van een botte potloodpunt, maar voor details slijp je de punten scherp.

FC101	FC174	FC177	St205	St305	St425	St570	St590	CD901
FC103	FC175	FC199	St221	St390	St440	St575	St722	D180 of FC132

LES 12. RASTEREN MET GIMP

Op naar de volgende tekening! We gaan een vlinder tekenen. Dit keer heb ik het raster gemaakt in GIMP op de computer. Als je het niet fijn vindt om vanaf de computer te werken dan kun je ook je raster maken zoals de eerste methode in les 8.

Je kunt GIMP gratis via www.gimp.org/downloads downloaden. Het programma werkt niet op je tablet of iPad of telefoon. Alleen op je computer (Apple en Windows).

Teken 10,5 hokjes van 3×3 cm in de breedte en 8 in de hoogte op je tekenpapier. Stel vervolgens het raster in via GIMP. Als je het raster instelt via GIMP zal het nooit helemaal perfect uitkomen want de foto is misschien wel langer dan je papier. Stel GIMP net zolang in zoals het voor jou het beste uitkomt.

Als je geen gebruik wilt maken van GIMP dan kan je ook [deze foto met raster gebruiken](#). Je hebt op je papier dan één rij met hokjes aan de bovenkant over, wat zorgt voor meer ruimte boven de vleugel.

Of zorg voor je eigen schets en gebruik dezelfde methode als bij het lieveheersbeestje door middel van het transparante raster op de voorbeeldfoto en hetzelfde aantal hokjes op je papier!

Raster op de computer

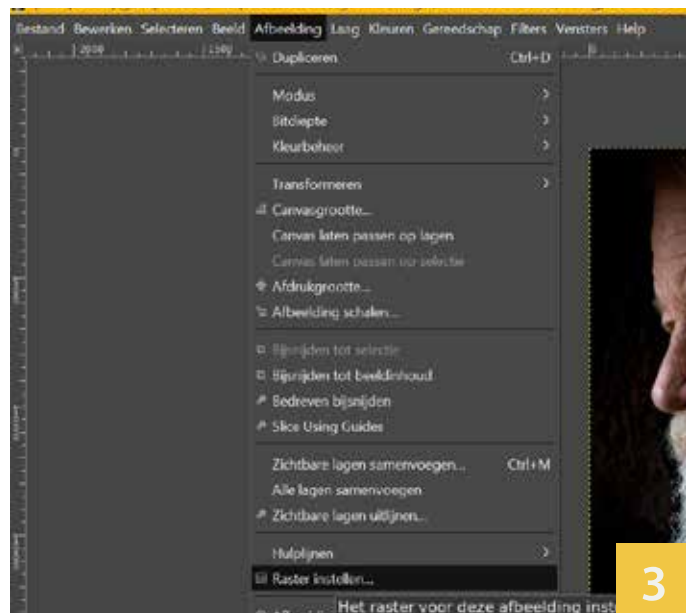
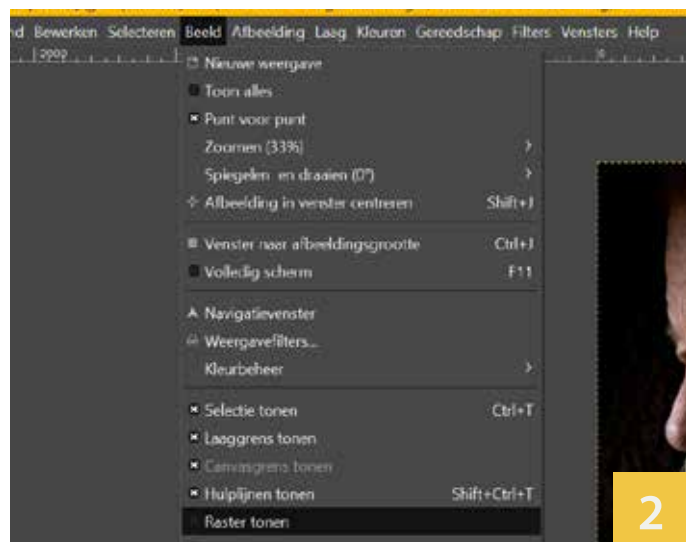
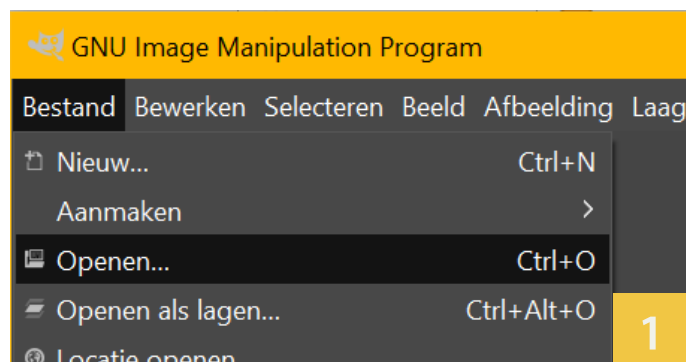
Je begint met het tekenen van hokjes op je tekenpapier. Als ik met pastel ga tekenen dan pak ik meestal een lichtkleurig potlood en teken ik heel lichtjes de hokjes op papier. Dit zijn meestal hokjes van 2 of 3 cm. Zorg dat je niet teveel druk uitoefent tijdens het tekenen van de hokjes. Zo kan je deze later weer uitgummen!

Ik werk zelf graag vanaf de laptop, omdat ik daar op mijn voorbeeldfoto kan inzoomen. Om op de laptop een raster over mijn foto te maken, maak ik gebruik van het gratis bewerkingprogramma GIMP. Dit programma kun je downloaden voor je Apple of Windows computer maar niet voor je tablet of telefoon.

Stap 1: Open de foto in GIMP via “Bestand” en kies dan voor “Openen”.

Stap 2: Als je de foto hebt geopend dan klik je onder “Beeld” op “Raster tonen”.

Stap 3: Je ziet nu waarschijnlijk te veel hokjes. Daarom moet je nog wel de hokjes gaan aanpassen zodat het klopt met het aantal hokjes op je papier. Je doet dit onder “Afbakening” en klik vervolgens op “Raster instellen”.

Stap 4: Nu opent zich een nieuw scherm met daarin de instellingen voor het raster.

- Witte pijl: hier kun je de kleur van het raster instellen.
- Gele pijl: hier stel je de hokjes in, maar dit getal is even zoeken. Als je het getal groter maakt dan worden de hokjes groter dus heb je minder hokjes. Ik pas dit net zo lang aan tot ik ongeveer hetzelfde aantal hokjes op mijn papier heb. Dit kan verschillen want je papier en de foto hebben niet altijd hetzelfde formaat. Soms heb je horizontaal of verticaal een rij met hokjes over. Bij het instellen let ik niet op de instelling van pixels of centimeters.
- Blauwe pijl: als je de hokjes wilt opschuiven dan kun je dat hier instellen. Als ik alleen horizontaal of alleen verticaal wil opschuiven dan klik ik eerst op het slotje eronder. Vervolgens kun je de getallen los van elkaar aanpassen.

Ben je klaar met aanpassen? Dan klik je op OK. Ik noteer mijn instellingen voor het geval ik het kwijtraak. Je kunt ook je bestand opslaan als xcf bestand (bijv op je bureaublad) en als je dit bestand opent dan hoef je alleen maar raster tonen opnieuw aan te zetten.

Wil je de foto met raster uitprinten? Dan is de enige manier een printscreen maken en deze afbeelding vervolgens uitprinten.

Het voordeel van het werken vanaf de computer is dus dat je de foto kan inzoomen. Het raster zoomt dan mee in en zo kun je beter gedetailleerd aan het werk!

LES 13. VLINDER TEKENEN MET PASTELPOTLODEN

MATERIAAL

Clairefontaine Pastelmat: Lichtgroen, afmeting: 32x24 cm, raster: 3x3 cm, aantal hokjes 10,5x8
Faber Castell Pitt (FC), Stabilo CarbOthello (St), Caran d'Ache (CD), Koh I Noor Gioconda (KiN), Derwent (D), softpastelkrijt, liniaal en kneedgum

Ik heb voor een vlinder gekozen, omdat een vlinder veel kleuren heeft en deze kleurovergangen kunnen we mooi gaan oefenen. Dit keer beginnen we met het onderwerp en doen we daarna de achtergrond. We pakken de pastelpotloden erbij voor al het gedetailleerde werk. Aangezien je lastig met potloden over krijt kan tekenen is het verstandig om ook de basislaag te tekenen met potloden.

We zoeken alvast de kleuren uit die we nodig hebben. Deze leggen we geslepen klaar. Hieronder staat op een rijtje welke merken en kleuren ik heb gebruikt. Heb je deze niet? Geen probleem! Probeer een kleur te vinden die er op lijkt.

Veel plezier!

FC101	FC177	St205	St385	St670	KiN182
FC102	FC180	St221	St425	St704	KiN183
FC103	FC199	St305	St440	KiN27	CD901
FC175	FC280	St330	St610 of FC177	KiN47 of St305	D180 of FC132

Afmeting van tekening vlinder: 31,5x24cm (bladvullend)
Bij het raster één hokje erbij aan de bovenkant voor meer ruimte boven de vleugel.

Raster in GIMP: 181,0-0

LES 14. ACHTERGROND

Dit keer heb ik de Rembrandt krijtjes gebruikt voor de achtergrond, maar je kunt ook de Faber Castell krijtjes gebruiken. Bij het lieveheersbeestje hebben we de achtergrond als eerste getekend en nu bij de vlinder als laatste. Op deze manier wil ik je laten ervaren welke volgorde voor jou het beste werkt.

Voor een achtergrond is het minder belangrijk of de kleuren exact overeen komen met de foto. Dit kan je ook meer een eigen invulling geven. Vind je het te druk, maak de achtergrond gerust wat minder gedetailleerd.

TIP

Gebruik af en toe de pastelpotloden om de achtergrond mooi aan te laten sluiten rondom de vlinder.

TOT SLOT!

Zoals je hebt gemerkt geeft pastel af. Je moet dus altijd goed uitkijken dat je tekening niet uitveegt of dat je vlekken maakt. Het is echter niet verstandig om het te gaan fixeren omdat Pastelmat dit heel erg opneemt waardoor er vlekken ontstaan, ook kunnen je kleuren veranderen.

Hoe kun je toch je tekening bewaren? Het beste is om de tekening **in te lijsten achter glas**. Het liefst nog met een **passé partout** zodat je tekening het glas niet aanraakt. Bij verschillende winkels heb je goedkope lijsten, sommige zelfs met **passé partout**. Dit is wel vrij standaard allemaal en als je echt iets passends wilt, dan kun je het beste naar een lijstenmaker.

Een lijst met **passé partout** kan je tekening echt af maken. Je hebt daarin heel veel keuze. Een lijstenmaker kiest samen met jou wat het mooiste staat bij je tekening. Bovendien heb je ook de keuze om te gaan voor **ontspiegeld glas of UV-werend glas**. Een lijstenmaker waar ik zelf altijd naartoe ga is **Baspartout** in Amersfoort, echt een vakman!

Wil je de tekening eerst even bewaren voordat je het inlijst? Bewaar je tekening in een map waarin het niet kan schuiven. Voor de zekerheid leg je een zuurvrij papier op je tekening als extra bescherming, bijvoorbeeld pergamijn.

Tot slot!

Dit was de laatste les van deze online basiscursus tekenen met pastel. Je bent nu op de hoogte van de goede merken pastelkrijt, pastelpotloden en handige hulpmiddelen. Daarnaast heb je kunnen ervaren welke techniek goed werkt om realistische tekeningen mee te maken.

Bekijk de website voor meer leuke online cursussen over bijvoorbeeld honden of katten. Of bekijk het Online Atelier lidmaatschap waarin je heel veel video's gaat vinden over verschillende onderwerpen.

Zit je nog met vragen, mail mij op:
info@realisme-inportret.nl

Bedankt voor het volgen van deze cursus en graag tot een volgende keer!